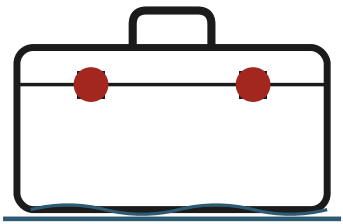
WARIES MISDAADREEKS · Nº 152

ROKINVONDST IN AMSTERDAM

De zaak van de koffer onder de Amstel

Een krantenarchief van een cold case
samengesteld uit de knipselmappen van *Het Amstelblad*

UITGEVERIJ WARIES

INHOUD

Deel I · De vondst (oktober 2008) 8

Deel II · Voorgeschiedenis (1963-1964) 14

Deel III · December 1964 22

Deel IV · Na de kerst (1965) 48

Deel V · De koffer open (najaar 2008) 58

Aan de lezer: de vragen 70

Werkblad 1 · Woensdagavond 16 december 71

Werkblad 2 · De betrokkenen 72

Werkblad 3 · De koffer en de krant 73

Antwoordformulier 74

Hints in drie niveaus 76

Verzegeld 79

De reconstructie 80

Nawoord 89

WIE U IN DE KNIPSELS TEGENKOMT

Lodewijk (Lou) Hartsuiker	kunsthandelaar, Keizersgracht, verdwenen december 1964
Margreet Hartsuiker-Bleeker	zijn echtgenote
Bram Olthof	zijn compagnon in Hartsuiker & Olthof, Oude Kaarten en Prenten
Tonnie Spaan	huishoudster bij de familie Hartsuiker
Yvonne Kalff	zangeres in cabaret De Blauwe Lantaarn
Frits Roosmalen	schipper van rondvaartboot Amstelreiger
Hein Steenbeek	verslaggever van Het Amstelblad (H.S.)
Annet Mol	verslaggeefster van Het Amstelblad
Gerrit Mulder	brugwachter van de Magere Brug

De volgorde van deze lijst zegt niets. Personen die alleen in één bericht voorkomen, staan er niet op.

AAN DE LEZER

HET AMSTELBLAD · Archief en Documentatie
Amsterdam, zaterdag 15 november 2008

Beste lezer,

Op donderdag 2 oktober 2008 haalden archeologen uit de modder onder het open water van het Rokin een bruine leren koffer omhoog. Beide sloten waren dichtgelakt. Binnenin zat onder meer een Nederlands paspoort, afgegeven in juni 1964 op naam van Lodewijk Hartsuiker, kunsthandelaar, wonend aan de Keizersgracht.

Die naam kende ik. Hartsuiker verdween in december 1964 en is nooit teruggevonden. Onze krant schreef er destijds veel over. De algemene opvatting werd al snel: hij is gevlucht, met het geld van zijn firma, naar het buitenland. Maar wie met zijn paspoort vlucht, laat dat paspoort niet in een koffer op de bodem van het Rokin achter.

Ik heb alle knipsels uit onze eigen mappen bij elkaar gezocht, aangevuld met de stukken die de krant dit najaar over de vondst publiceerde. Ze staan hieronder in de volgorde waarin ze verschenen, in hun geheel en zonder commentaar. Wat er destijds fout of half werd opgeschreven, staat er ook in: ik heb niets verbeterd, niets onderstreept en niets weggelaten wat met de zaak te maken heeft. De advertenties die tussen de berichten zaten, heb ik laten staan als ze iets over de betrokkenen zeggen.

De redactie vraagt u, onze lezers, om eerst zelf te oordelen. Wat gebeurde er op woensdagavond 16 december 1964? Is Hartsuiker gevlucht? En vooral: wie heeft zijn koffer laten zinken?

Lees het dossier rustig door. Achterin vindt u de vragen, drie werkbladen, een antwoordformulier en, op hun kop, hints in drie niveaus. De reconstructie van de redactie zit achter een

vrouw Jansen-de Vries' werd 'mevrouw J.-d.V.'. 'Mej.' staat voor mejuffrouw, een ongetrouwde vrouw.

GELD

Bedragen staan in guldens: 'f 23.000' is drieëntwintigduizend gulden. Ter vergelijking: een geschoolde arbeider verdiende in 1964 enkele honderden guldens per maand.

RUBRIEKEN

Naast nieuwsberichten staan in dit dossier rubrieken, ingezonden brieven, advertenties en een rectificatie. Rubrieken en brieven geven meningen en herinneringen, geen vastgestelde feiten. Advertenties en rectificaties zijn vaak saai, maar zelden onwaar.

WAT DE KRANT NIET WIST

Een krant schrijft op wat zij op die dag weet. Wat later bekend werd, staat in latere stukken. Lees dus niet alleen wat er staat, maar ook wanneer het er staat, en wie het zegt.

TIJDEN

De kranten schrijven tijden soms in cijfers (21.50 uur), soms in woorden ('tien voor tien', 'kwart over tien'). Beide komen in dit dossier voor. Wie een tijdlijn maakt, zet ze het best allemaal om naar cijfers.

PLEKKEN

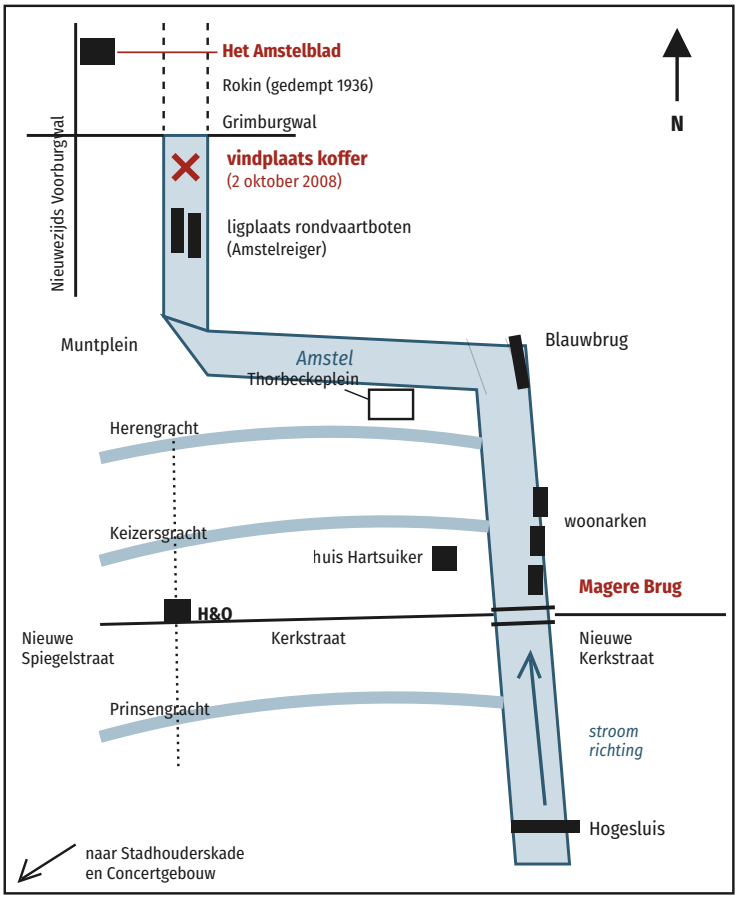
Na deze leeswijzer volgt een schetskaart uit het archief. Hij is niet op schaal, maar de volgorde van de bruggen en de grachten langs de Amstel klopt, en ook de kant waar iets ligt.

STUKNUMMERS

De archivaris heeft elk stuk genummerd. In de hints en in de reconstructie wordt naar die nummers en naar de bladzijden verwezen.

DE PLEKKEN

Schetskaart uit het archief van Het Amstelblad (redactietekening uit 1964, in 2008 aangevuld met de vindplaats). Niet op schaal; het noorden is boven.

De Amstel stroomt hier naar het noorden, richting Muntplein en IJ. Het Rokin tussen Spui en Dam is in 1936 gedempt; het water ten zuiden van de Grimburgwal is open gebleven. Van noord naar zuid liggen over de Amstel: de Blauwbrug, de Magere Brug (bij de Kerkstraat) en de Hogesluis. Het Concertgebouw en de Stadhouderskade liggen buiten de kaart, linksonder.

DEEL I

DE VONDST

oktober 2008

Bij archeologisch werk voor de Noord/Zuidlijn komt onder het Rokin een koffer boven. Drie stukken uit de krant van dit najaar.

Stuk 1 Het Amstelblad, vrijdag 3 oktober 2008 · Stad

HET AMSTELBLAD vrijdag 3 oktober 2008 STAD

Koffer met paspoort uit 1964 opgedoken onder het Rokin

Archeologen stuiten in de Amstelbedding op dichtgelakte reiskoffer

Door onze verslaggever Sander Voskuil

Ze zijn wel wat gewend, de archeologen die al jaren de bodem onder het Rokin uitkammen. Scherven uit de veertiende eeuw, pijpenkoppen, schoenen, munten, een complete fiets. Maar gisteren, donderdag, haalden ze iets boven dat zelfs de oude rotten even stil maakte: een leren reiskoffer, dichtgelakt, met daarin een paspoort uit 1964.

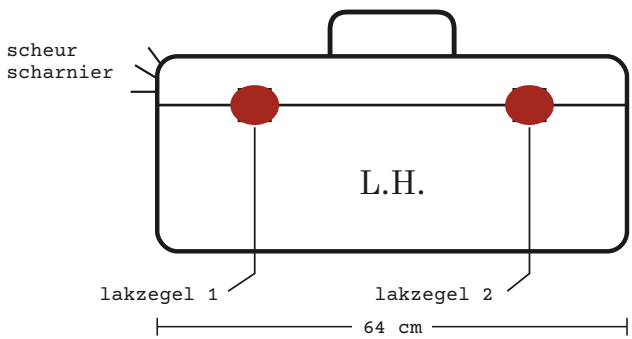
De vondst werd gedaan in het open water van het Rokin, ter hoogte van de Grimburgwal. Daar wordt in een tijdelijke, drooggezette bouwkuip gewerkt voor de Noord/Zuidlijn. Een kraan schept de bovenste meters slib laag voor laag af; archeologen van het Archeologisch Bureau Stroombed bekijken wat er bovenkomt.

‘Het was even na twee uur ’s middags,’ vertelt veldleider Lieke Ormel. ‘Een hoek van bruin leer stak uit de wand. We hebben de kraan stilgezet en hem met de hand vrijgemaakt. Leer houdt het in zuurstofarme modder verrassend goed. Beide sloten zaten dicht en waren met rode lak afgedekt.’

De koffer is niet ter plekke geopend. ‘Dat doe je nooit in het veld,’ zegt Ormel. ‘Alles wat erin zit, is veertig jaar nat geweest. Als je dat opeens laat drogen, valt het uit elkaar.’ Toch was één ding meteen te zien: de deksel was bij de scharnieren gescheurd, en door die spleet kon het team met een lampje naar binnen kijken. Bovenop lag een donkerrood boekje. Met een pincet is het eruit gehaald. Het is een Nederlands paspoort, afgegeven in juni 1964.

Stuk 2 · Vondstformulier Archeologisch Bureau Stroombed, 2 oktober 2008 (kopie, door het bureau aan de krant verstrekt)

ARCHEOLOGISCH BUREAU STROOMBED	**VONDSTFORMULIER**
Vondstnr.	RZ3-0417
Project	Rokin-zuid, bouwkuip 3 (open water)
Datum	donderdag 02-10-2008, 14.10 uur
Laag	S4 (los slib)
Locatie	ca. 2 m uit de kademuur, ter hoogte van de Grimburgwal; diepte ca. 1,2 m onder de oorspronkelijke waterbodem
Object	Reiskoffer, bruin leer op houten frame, 64 x 40 x 19 cm. Op de deksel goudopdruk, deels leesbaar: initialen L.H. Twee koperen sloten, beide gesloten en afgedekt met rode lak (zegels). Deksel bij scharnieren gescheurd. Gewicht nat: 19,2 kg.
Bijzonder	Door scheur zichtbaar en geborgen: paspoort (Koninkrijk der Nederlanden), afgifte 03-06-1964. Overige inhoud niet aangeroerd. Koffer gekoeld verpakt.
Bestemming	Restauratieatelier Haaksbergen, Haarlem (verzonden 08-10-2008)
Melding	Politie Amsterdam-Amstelland geïnformeerd 02-10-2008, 16.45 uur

Schets veldtekenaar, zijaanzicht. Lakzegels op beide sloten. Paraaf veldleider: L.O.

DEEL II

VOORGESCHIEDENIS

1963-1964

Een zolderschat, twee gouden ringen en een woonark aan de Amstel. Stukken uit het jaar voor de verdwijning.

Stuk 4 Het Amstelblad, zaterdag 12 oktober 1963 · Kunst en Kunsthandel

Het Amstelblad

zaterdag 12 oktober 1963

KUNST EN KUNSTHANDEL

Zolderschat uit de Jordaan: onbekende staat van stadsplattegrond 1625

VAN ONZE VERSLAGGEVER HEIN STEENBEEK

Het gebeurt niet vaak dat een Amsterdamse kunsthandelaar met trillende handen een rol papier openvouwt. Deze week gebeurde het in de Nieuwe Spiegelstraat. Wat de heer L. Hartsuiker, van de firma Hartsuiker & Olthof, op zijn toonbank uitrolde, was een handgekleurde plattegrond van Amsterdam uit het jaar 1625. Op zichzelf al een zeldzaamheid. Maar dit exemplaar wijkt af van alle bekende afdrukken: in de hoek staat een cartouche met een stadsgezicht dat op geen enkele andere staat voorkomt.

‘Een onbekende staat,’ zegt Hartsuiker. ‘Een proef misschien, of een kleine oplage voor een bijzondere opdrachtgever. In mijn hele loopbaan heb ik zoiets niet in handen gehad.’

Het verhaal van de vondst is bijna te mooi. De kaart lag ruim zestig jaar in een zeemanskist op de zolder van een oude Jordanese zeeman, die tussen de reizen in aan de Lindengracht woonde en alles bewaarde wat hij in havens van Lissabon tot Danzig op de kop tikte. Na zijn dood bleef de kist dicht. Pas onlangs maakte zijn kleinzoon hem open. ‘Ik dacht eerst aan oud behang,’ zou die gezegd hebben. Hij wenst anoniem te blijven, en wij respecteren dat.

Uw verslaggever mocht de kaart van dichtbij bekijken. Het papier is vergeeld en aan de randen gerafeld, de kleuren zijn verbleekt tot het tere groen en roze van oude pren-